

Præstø Lokalhistorie

Præstø Lokalhistoriske Arkiv & Lokalhistorisk
Forening for Præstø
21 årgang — Nr. 4. — november 2012

Indhold

Fragmenter af Præstøs historie fra Tolderlunds tid 1871 og frem til vor tid af Ole Hansen	s.4
Arkivets dag	s.26
Bestyrelser	s. 27

Udgiver: Præstø Lokalhistoriske Arkiv, Lindevej 45, Præstø 4720.
Tlf.: 5536 3109. E-mail: lokal@praesto-arkiv.dk

&

Præstø Lokalhistorisk Forening. Formand Dorte Worsøe, Faksevej 8, Præstø
Tlf.: 5599 3724. E-mail: lystskovhus@mail.dk

Redaktion: Hans Chr. Thomsen Egestræde 3, Skibinge, Tlf.: 5599 1494,
E-mail: hctka@mail.dk
Dorte Worsøe, Faksevej 8,4720 Præstø. Tlf. 5599 3724.
E-mail: lystskovhuse@mail.dk

Forsidefoto: Familien Tolderlund på Fed badestrand 1913.

Bagsidefoto: ”Sofie & Amalie” af Præstø ført af Kaptajn A.H. Hansen.
Skibsmaleri Bergen 1878 af E. Sørvig.

Præstø Lokalhistorie udkommer 4 gange årligt, og dækker Præstø sogn og landsogn, Beldringe, Baarse, Skibinge, Allerslev, Ugledige og Jungshoved
Medlemskab af Lokalhistorisk Forening koster årligt 100 kr. for enlige og 150 for ægtepar. Indmeldelse kan ske hos Knud Holm Nielsen, Tlf.: 5599 1895
Havnevej 12, 4720 Præstø. E-mail: knuboholm@yahoo.dk.

Tryk: Nordfalsters Bogtrykkeri . ISSN: 1903-0886

Arkivets åbningstider: Mandag kl.13—16 og 1. lørdag i måneden kl.10—13 i perioden 1. sept. – 30. april. Juli måned er lukket.
Lindevej 45, 4720 Præstø Tlf.: 55 36 31 09,
E-mail: lokal@praesto-arkiv.dk

Arrangementer.

To. 15 -11. Bo Manderup causerer over emnet : Fra Bruxelles til Præstø.

To. 6 -12. Peter Frandsen fortæller om Jernstøberiet i Præstø, snart hjemsted for Hebsgård samlingen. Måske også lidt om julen i gamle dages Præstø.

To. 17 -1. Præsthistorie belyst ved gamle billeder, eget og fremvist af Tony Klinting.

To. 28 -2. En aften med Kai Christiansen om Præstø i Besættelsestiden.

To. 21. -3. Generalforsamling KL. 19, 00 !!! Efter generalforsamlingen vil Preben Carstensen og Oluf Caspersen fortælle om Skibinge, som optak til vores landsbyvandring d. 13. juni.

To. 18. -4. En aften med Bente Clemmensen om Fiskerne i Hestehaven.

Alle arrangementer er i Bernhards Baghus kl. 19,30, undtagen Generalforsamlingen, der begynder kl. 19,00

Fr. 3. -5. Tur i egne biler m. samkørsel til Nyord. Nærmere i næste nr. af bladet.

To. 13. -6. Kl. 19, 00 Landsbyvandring i Skibinge. Nærmere i næste nr. af bladet.

Sønd. d. 1.- 9 Sensommerbusturen sammen med Bevaringsforeningen arrangeres næste gang af os. Den finder sted og går til Amager m. bl.a. besøg i Dragør. Nærmere i løbet af foråret.

Vi ved godt, at vi har planlagt langt ud i fremtiden, men vi beder jer om at notere datoerne i jeres kalender allerede, NU, for vi vil så gerne have jer alle sammen med hver gang.

På vegne af bestyrelsen *Dorte Worsøe*

Fragmenter af Præstøs historie i Tolderlunds tid fra 1871 og frem til vor tid

Ole Hansen

Danmarks befolkning var i 1870 på 1,8 millioner indbyggere. 60 % levede af landbrug. Der var bortset fra København en landbefolkning og en købstadsbefolkning.

Herremænd havde over 12 tdr. hartkorn

Gårdmænd 1-12 tdr. hartkorn

Husmænd under 1 tdr. hartkorn

Indsiddere og husejere var uden jord.

For hver 1000 mænd var der 1039 kvinder.

Efter at grundloven kom, var det slut med at oprette stamhuse, baronier og grevskaber.

Disse oplysninger stammer fra Vejviseren L. Both, der lavede det samme som Trap og Krak.

Toneangivende holdt udviklingen tilbage

Præstø var isoleret, men ikke gået helt i stå. Jernbanen til Præstø fra Næstved betød dog nu flere aktiviteter baseret på landtransport af varer og personer og fornyede livet i den lille købstad inderst i fjorden.

Tidligere var dagvogne, dampskibe og de små paketbåde livlinen, hvis man ville ud i verden.

Banen var meget længe undervejs. Det virkede som om, det var nogle af de toneangivende borgere i byen, der holdt igen på den udvikling, som måtte komme.

Flere gange havde bystyret afvist projekter, der ville have kunnet skubbe købstaden ud af tornerosesøvn.

Havneby for Næstved

Præstø var i lang tid havneby for Næstved. I midten af 1800-tallet kom der omtrent et skib i døgnet. Havnen i Præstø var på et tidspunkt den tredievigtigste havn i Danmark. Den var jo Næstveds havneby.

Mindegabet, der var indløbet til Karrebæk Fjord, gik tværs gennem Enø, hvor der nu er badestrand. Løbet sandede til. År 1900 kunne man kun pas-

sere med en robåd. Næstved fik af flere omgange en kanal med havn og Præstø mistede en store del af omsætningen på sin havn.

Søtransporten gik meget tilbage især efter 1950. Man kunne dog stadig se nogle få af ”havets husmænd” i de indre danske farvande.” Vigsø” af Aalborg holdt længe ud. Dette fartøj forsynede Tolderlund i Præstø med cement og lastede korn.

Brigantinen Skjold af Marstal har lige sat sejl og er på vej ud ad sejlrenden. Solens badeanstalt ses i højre side af billedet.

På grund

En vinter først i 1970'erne var der ikke is og Vigsø var på vej ind til Præstø. Ude ved Næbskoven drejer sejlrenden (ved Brændepladsen). Der ramte det lille skib grunden, og derfor et sømærke og mistede styrefart. Det lykkedes at trække sømærket om bord i skibet, komme fri af grunden og sejle ind til Præstø.

Kaptajnen var ikke stolt af hændelsen, for kæden på sømærket havde ramt skibets skrue og ror. Havnefogeden sendte bud til en lokal dykker, som kom og inspicerede bund, ror og skrue på skibet. Det viste sig, at der kun var skrammer i bundmalingen og ingen problemer. Der blev udleveret 5 kartoner cigaretter som tak for hjælpen, til dykkeren, der var ikkeryger! Havnefogeden var ikke glad, for der gik herefter nogle rygter om, at prikke-turen det år havde været særlig fugtig. Det var ingen hemmelighed, at man inspicerede kostene på fjorden med omhu, og at alle var ivrige for at komme med. Det var en meget populær og meget festlig sejltur, hvor serveringen var overdådig og rigelig. Prikkerne var sømærkerne.

Besejlingen kunne være problematisk

Besejlingen på Præstø var tidligere noget mere problematisk. Sejlrenden slog et slag ved Storeholm og inden om Hestehaven, indtil man gennemgravede Middelgrunden for at kunne sejle mere direkte gennem fjorden. Det gamle forløb havde populært sagt et "vimmelskaft", det vil sige, at denne del af sejlrenden dannede en figur, der lignede et gammeldags borsving. Skibe med sejl måtte tit vente på god vind på Præstø Red øst for Feddets sydlige del. Ankerpladsen var markeret af opankringsfyret på Næbbet. Efterhånden, som skibene blev større og større, krævede de også større vanddybde.

Spandekædegraveren

Der var 13 fod vand fra Præstø Red ind til Præstø Havn. For at holde renden ved lige havde man længe en stor spandekædegraver, der kunne sejle ud og fjerne bundmateriale, hvor det havde lagt sig i vejen for sejladsen. Den tilhørte sandgraver Poulsen, der stod for dette arbejde. Han boede i ejen-

Bræste, den 5 Juni 1903

Isenkram
&
Støbegods

Katharina's Savari

til

A. F. Tolderlund.

Glas
&
Porcellæn

Trælast. Bygningsartikler. Dampsavværk.

May	4	Kaptainen	10	00
		Telegram	1	05 x
		Telegram 7 Buid	1	80 x
	x	Telegram-Buid	5	00
	5	Telegram	1	10 x
	6	Kaptainen	60	00
		Telegram	"	95 x
	7	Regning fra Poulsen, Skjold	40	45
	11	Kostpenge	12	00
	19	Kaptainen contant	155	00
		Kyre 45.91. Kostpenge 78.00	123	91
	22	Vognmand J. Christoffersen	10	00
	x 28	Guld	132	42
Juni	3	Announce	3	84
		Sum:	554	52
May	25	Pr Casca	1334	98

dommen Sølyst ved havnen. I Sølyst boede også Nommesen. Han var medarbejder hos Tolderlund. Han blev nævnt i Tolderlunds årsregnskab. Han fik et år en bonus på 50 kroner for en ekstra god indsats.

På et af de gamle postkort fra Præstø kan man se muddermaskinen ligge i dok ved Sølyst. Samme Poulsen blev også betegnet som skibsbygger. Det er omkring hundrede år siden. På samme

postkort kan man se et par fiskere, der ror ud for at lægge langliner.

Slagsmål på vandet

Havnen havde også lokal betydning for fiskeriet. Mange kunne leve af at fiske dengang. Der var flere små fiskerlejer rundt om fjorden. Det største af dem lå i Hestehaven, hvor de fleste medlemmer af Præstø Bjergelaug boede. De

Sølyst for 50 år siden.

bjergede skibe og ladninger, når det gik galt - først og fremmest ved strandinger. Lodsens var et vigtigt medlem af bjergelauget. Hele området med fjord og bugt var nøje delt op således at Faxebjergene havde deres område og Præstøfolkene deres. På et tidspunkt strandede et svensk skib, så det lå lige på grænsen mellem de to områder. Købmand Tolderlund var dybt involveret. Det lykkedes til sidst for ham at

få lavet en aftale om, at begge parter skulle medvirke ved den opgave. Men først efter at de to parter havde været oppe at slås ude på vandet midt i Faxe Bugt! Tolderlund høstede en stor økonomisk gevinst af affæren. Han stod også for regnskaberne. Det ser ud til, at den sidste bjergning var så lukrativ for deltagerne, at Svitzers fik eneret på den slags arbejde. Det var omkring 1958.

Sølyst og stationsbygningen. Sandgraver Poulsens gravermaskine ved Sølyst ligger i dok. Denne ved Sølyst er en mand højt oppe i en mast.

Vikingetidsfartøj

Der var små udskibningssteder flere steder langs fjorden. Typisk blev der sejlet brænde til Præstø fra f. eks. Fedhavn. Der blev også udskibet brænde fra Brændepladsen i Næbskoven. Betonprammen ved Fedhavn blev bestilt på betonskibværftet i Næstved med det formål at sejle med brænde. Senere sejlede den med kugleflint samme sted

fra.

På det gamle kort over Bolefjord, som fjorden tidligere kaldtes, var der tegnet nogle små ankre på kortet. Det var de steder, der efter mange års erfaringer var sikre ankerpladser. Dels med en bund hvor ankeret kunne få fat, og dels hvor der var læ af land og grunde for vind og sø.

En af disse ankerpladser var Evenkrogen nord for Hollænderskoven.

Sølyst i 2012

I nærheden af Evenkrogen blev der udskibet teglsten fra et lokalt teglværk, som for længst er nedlagt. Et af skibsvragene i Evenkrogen ligger der endnu med rester af sin last af brændte sten og tag- tegl. Få meter fra dette sted ligger der få rester af et vikingetidsfartøj. Det er meget ødelagt af ihærdige ålevodfiskere. Erhvervsdykkeren fra Roholte sprængte stævnetræet på fragtskibet med teglsten bort på opfordring

af en vodfisker fra Præstø. Forinden havde fiskeren selv forsøgt at fjerne forhindringen. Han lagde et tov om tømmeret. Tovet fæstnede han til pullerten i agterenden af sit fartøj. Han tog tilløb, og da tovet strammedes, trak han pullerten og et stort stykke af sin båd. Stævnen på vraget holdt. Det gamle kort over fjorden er tegnet af arkitekt Marving for omkring 70 år siden. Det har også alle de gamle stednavne.

Det første rigtige havneanlæg i Præstø

Billede af Holger Drachmann. Situation efter stormfloden 1872 på Bønsvig Strand

Havneanlægget

I Præstø var der tilløb til havneanlæg langt tilbage i tiden. Opfyldningerne for at gøre ”Præsteøen” landfast med Sjælland åd det lave vand, og strandkanten nærmede sig strømrønden, hvor vandet var dybere. Arbejder på egentlige havneanlæg blev i sin tid forestået af byens driftige og aktive købmænd. Oprindelig var der, som så mange andre steder i landet udskibning med små fartøjer. Man kørte med heste og vogne ud til pramme eller småskibe. Området var dog meget udsat og uroligt ved især nord og nordøstlige vinde. Det første rigtige anlæg var en mole mod øst med et lille molehoved. Siden er der udbygget kraftigt til alle sider. Den sidste udvikling med masser af lystbåde kender vi, som søsportscenteret.

Et gammelt skib

Under SuperBest`s parkeringsplads og lige der hvor den sidste udbygning af bageriet fandt sted, ligger resterne af et skib. Da der blev gravet ned for at pilotere, dukkede vraget af et gammelt skib op. Det lå som en del af opfyldningen

og var fladet helt ud. Der lå bl.a. cirkelrunde kovse fra jomfruer i rigningen.

Der var fibre fra tovværk, der dog blev til støv, da kovsene blev taget op. Der er ingen tvivl om, at man var nede ved det oprindelige bundniveau.

Vi har altid i vores by været meget hurtige til at lave nogle massive opfyldninger både i fjorden og i ådalen.

Tolderlund

Netop der på SuperBests parkeringsplads lå Tolderlunds Tømmerplads i sin tid. Tolderlund var den store købmand.

Der var fire generationer i familien Tolderlund. Den familie prægede den lille købstad i over hundrede år.

Tolderlund havde fingrene i alt, hvad der foregik i byen. Aktiviteterne flyttede rundt. Der var savværk og skibsbyggeri i området, hvor Dambæks havehus nu ligger (bruges nu af Søsportscenteret).

På torvet blev Torvet 24 et center, hvor der på et tidspunkt var cementstøberi i underetagen og lejligheder ovenover. Denne ejendom var i en etage indtil 1913, hvor der kom en etage mere.

Hans Vandal Tolderlund

Ved siden af ud mod Jomfrustræde var der en slags oplagsplads og savværk. Ude på Ny Esbjergvej havde firmaet senere savværk, tømmerhandel og snedkerværksted.

Hans Vandal Tolderlund

For at få styr på familien Tolderlund må vi først se på Hans Vandal Tolderlund, som var den første af familien i Præstø.

H.V. Tolderlund blev født i Vallensved Skole vest for Næstved i 1836 som søn af førstelæreren. Efter realskole i Næstved fik han alle de handelsuddannelser, man kunne få i de år i Næstved og København. Oven på tog han en veksele-
reruddannelse, hvilket var meget usædvanligt. Han var en person med mange facetter og fik i sit liv rigtig mange kasketter på.

Som vicekonsul for Sverige og Norge var han meget aktiv og styrede adskilli-

Torvet 24 for 50 år siden. Sydsiden, som er pudset.

ge bjergninger af strandede og sunkne skibe, bl.a. svenske og norske fartøjer. Det var især lasterne, der var interessante. Han dirigerede i praksis bjerglauget i Præstø og var samtidig agent for Svitzers Bjergningsselskab, bankdirektør i en spare og lånekasse samt direktør for et assuranceselskab. Han var skibsreder med ”Sofie og Amalie”, der var et større tomastet fartøj og ”Vega” der var en jagt. ”Sofie og Amalie” gik tabt under en

rejse til Island. Der var en bitter kommentar til forliset. Tolderlund noterede i regnskabet at det desværre gav tab, idet assurancen manglede 45 kr. i at dække værdien af skib og ladning. Der stod ikke et ord om besætningen.

Aktiv overalt

Han sad i landstinget fra 1894-1910. Han var etatsråd og Ridder af Dannebrog.

Torvet 24. Nordsiden med røde mursten 2011

Han havde store interesser i Antonibryggeriet. Han var stort set med i alt, hvad der skete i Præstø. Et af de tidlige år i Præstø skriver han i en kommentar til regnskabet: ”Det er en skam, at årets regnskab blev ødelagt af en ellers sund og rask hest på bryggeriet pludselig døde.”

I 1871 købte han Grønvolds samlede forretninger. Forinden havde han dog slået sig op som købmand i Næstved, hvor han også kom i bystyret. Han formåede at være i to byråd samtidig og flyttede mere eller mindre tilbage til Næstved senere. På Præstø Overdrev byggede selskaberne en fribolig til den fungerende direktør. Skovly er i dag feriekoloni.

Albert Frederik Tolderlund

I Præstø byggede man ved tømmer-

pladsen det store hus, som netop nu er sat til salg for 1,9 million kr. Købmand Niels Fog købte huset, så vidt jeg ved. Det blev senere brugt som kontor og arkiv.

I Præstø drev Tolderlund tømmerhandel, savværk, isenkram mm.

Isenkramdelen af handelshuset blev udskilt i 1895 overtaget af sønnen Albert Frederik Tolderlund.

Lars Valdemar Nielsen blev ansat i 1909 som bestyrer. Han kom fra Grønvold i St. Heddinge. Isenkrambutikken var kendt som hele landsdelens mest velassorterede forretning på det felt, en tradition,

der er blevet ført videre helt op i vor tid af flere efterfølgere.

En anden stor aktør i Præstøs historie er købmand Anton Petersen. Han var med i Tolderlunds selskaber, både de festlige og forretningerne. Sideløbende

Albert Frederik Tolderlund

med sås man privat. Tog søndagsture på fjorden, ofte med ”Mayflower” i de år, hvor den sejlede på Præstø Fjord. Eller man sejlede til Fed og gik i land ved de gamle fyr (Badestranden). Det er samme sted, som

der nu i vore dage bades ved, det nye fyrs gittermast. Man tog også til Fed for at plukke bær. Bademulighederne var der også ved Præstø. Dog var der mudderbund. Adskillige tiltag gjorde at man godt kunne bade. Bl.a. fra de såkaldte stærekasser. De var små badehuse med bro ud til en vis vanddybde.

Enkelte af stærekasserne havde en slags indhegning, der kaldtes en grisekasse. De var for folk, som ikke kunne svømme. Stærekasserne blev taget ind om vinteren.

Søbadeanstalten opstod som aktieselskab år 1900. Det gav de sidste af stæ-

rekasserne dødsstødet. Advokat Dam-bæk senior købte området, hvor de lå i 1920. Det er siden blevet kaldt Dam-bæks Have og er efter 1985 kommunal ejendom og park.

Iværksætteren

I 1913 var der kun 3 af stærekasserne tilbage. Det omtales i

Præstøposten, som var hjemstavnsblad typisk for folk, der var rejst fra byen. I Tolderlunds fotoalbum er der et billede, hvor man ser de tre små huse og klinten ved Malteriet. Billedet er kvadratisk og rødtonet.

Det er desværre også ældet, revnet og utydeligt. Albummet har jeg deponeret i Præstø Lokalarkiv.

Tolderlund var god til at oprette selskaber. Man kunne få den tanke, at den frie konkurrence var ophævet.

Man optog simpelthen rivaler på forretningsområdet i selskabet.

I begyndelsen af 1900 tallet indlemmedes en hr. Olsen i aktieselskabet som derefter kom til at hedde A/S Olsen og Tolderlund.

I forvejen deltog Anton Petersen og købmand Deichmann i selskabet, hvor de havde små aktieposter. I 1950 var alle andre end familien Tolderlund helt ude af billedet.

De mange Tolderlund'er

Sønnesønnen til Albert Frederik var først i halvtredserne blevet forvalter på tømmerpladsen der lå, hvor nu Super-

Best har parkeringsplads. Han hed Niels og var netop lige kommet i selskabsbestyrelsen. Niels døde pludselig. Han var født i 1928 og døde ung først i halvtredserne.

Faderen Hans Frederik Tolderlund

levede indtil 1979. Niels' farfar Albert Frederik levede fra 1866-1932. Den første Tolderlund i Præstø. Hans Vandal døde i 1928 - altså kun fire år før sønnen.

Albert Frederik var meget aristokratisk.

Niels Tolderlund

Han viste sig ofte til hest. Han lignede meget fætteren Poul Heinrich Eugen Tolderlund af udseende. Fætteren var født i Vonsild og var aktiv i Herring- og Koldingområdet. Han blev jordbesidder og var meget kendt som foregangsmand indenfor landbrug. Han var også bankdirektør i Hedebanken i en årrække.

I slægten var der mange driftige per-

soner med mange tillidsposter i samfundet. Ridder af dannebrog blev det også til for Poul Heinrich.

Poul Heinrich fik en vis betydning for den unge Hans Frederik fra Præstø. Hans Frederik blev flere gange sendt

væk! Først på kostskole i Rungsted og igen senere til en proprietærgård på Koldingegnen med tilsyn fra Poul Heinrich og en skrap forvalter. Poul Heinrich var født i 1834 og døde i Køben-

Da gasværket blev nedlagt omkring 1950, havde Tolderlunds Savværk op-hobet et sandt bjerg af udskør (Når en træstamme saves, bliver der nogle styk-ker med runde kanter til overs). De var

Den unge Hans Frederik Tolderlund som Poseidon på badeanstalten i Præstø i 1913

havn i 1924.

Hans Frederik var født i 1894.

Udskør

på den tid nærmest værdiløse. Bjerget lå på skellet ind til gasværksgrunden, hvor der nu skulle være plasticfabrik. Brandinspektøren, en velrenommeret

snedkermester fra Præstø, forlangte at udskørdyngen blev fjernet. Derefter kunne snedkermesteren ikke længere købe træ hos Tolderlund. Bunken af udskår blev gravet ned i ådalen og senere gravet op og solgt, da der igen blev god pris på brænde.

Købmænd

Købmand Anton Petersen i Præstø havde mange relationer til familien Tolderlund. Han stod på god fod med de to ældre generationer og senere med Hans Frederik. Ind i kredsen af byens ledende mænd var også kommet Lars Valdemar Nielsen. Han bestyrede Tolderlunds isenkram. Han blev senere medejer og til sidst enejer. Senere gik forretningen tilbage til Tolderlund. L.V. Nielsen kom til Præstø fra St. Heddinge fra Grønvolds forretninger. Hans Frederik Carøe blev ansat hos købmand Anton Petersen i 1914. Han blev 5 år senere gift med købmandens datter Agnete. Carøes mor var også en Tolderlund. H. F. Carøe blev senere borgmester i Præstø. Anton Petersens anden datter Elly blev gravid i utide. Elly blev sendt væk, men kom tilbage og blev gift med en

skrædder Axel N. Jensen. Skrædderen fik en ejendom i Adelgade, hvor han indrettede Manufakturhuset. Axel N. Jensen blev født i 1886 og levede til 1959.

Diverse navne

Tolderlundslægten ophav var en vis Poul Jacobsen "Kinafarer." Navnet Tolderlund betyder egentlig fyrrelund og henviser til et sted i det nordlige Odense. Stednavnet var Tollelund. Mange af de driftige handelsfolk i de sjællandske købstæder kom fra Jylland, ofte fra Herningkanten. Engelbredtfamilien i Præstø var et eksempel. Den kom dog til Præstø en generation senere end Tolderlund. Slægten rummede en række betydelige teologer og præster. Gustav Tolderlund blev rektor på Roskilde Katedralskole i 1958. Han lignede Hans Frederik i Præstø af statur. Han forfattede adskillige lærebøger til kristendomsundskab. De blev også brugt i Præstøs skoler. I Haslev har vi den navnkundige Jens Jespersen Skree i tøjbranchen. Uden tvivl har forfatteren til Matador, Lise Nørgård, kendt familierne i de andre sjællandske købstæder. De samme fa-

Axel N. Jensen, hans kone Elly-datter af Anton Petersen. Dernæst Agnete, hendes søster, og C.F. Carøe. Selskabet står ved stakittet ved Nysø i 1915. C.F. Carøes mor var en Tolderlund.

milienavne går hele tiden igen i flere byer. Navne som Kornerup, der er meget kendt bl.a. i Roskilde og Præstø. Grønvold kendt fra Præstø, Stevnseggen og flere andre købstæder. De kan have været inspiration til personerne matador-serien.

Hr. Grønvold Jensen, der drev en tæppeforretning indtil for nylig i Vordingborg, har mødt megen uvilje på grund

af sine navne. Han må ikke kalde sin butik Grønvold Tæpper eller Jensen Tæpper. Jensen Tæpper er et andet tæppefirma og Grønvoldfamilien vil have eneret på navnet Grønvold. Grønvold har på det sidste fået andre problemer. Det kan være at storkommunens rådhusbyggerier også vil genere. Det tyder alt på! Hvis kommunen altså kan beslutte sig. Foreløbig er for-

retningen lukket. Det er ikke lige det, byen har brug for. Alt har sin pris og kommuneslotte er der nok af.

I Roskilde har man Bønnelyckes Tømerhandel. Dette navn går igen i flere af købstæderne.

I den første halvdel af Tolderlunds tid var der omkring to hundrede familier, der dominerede det meste af omsætningen i de danske købstæder. I dag er der en snes familier, der sidder på så godt som hele markedet i det meste af landet. Det er især dagligvareområdet, som er monopoliseret. Måske er der kun tre aktører på det område.

Lastbilerne og flyvemaskinerne

Lastbiler slog småskibene ud. Bilerne betød hurtigere transport. Toget til Præstø blev taget ud af drift på grund af dårlig økonomi. På langt sigt havde det måske været en gevinst at have skinnetransporten intakt. Præstø har altid forsøgt at score de hurtige fortjenester på den korte bane. Det kniber oftest med den langsigtede planlægning. En centralisering, som den vi oplever i vor tid, skaber store problemer. Bl.a. meget voldsomme transportomkostninger på alle niveauer.

Lokaldemokratiet bliver let en luftig affære eller går tabt. Rådgivende lokalråd har teoretisk eller ingen reel indflydelse. De virker ikke altid efter hensigten, når embedsvældet ruller sig ud!

Luftfragt har nok ikke nogen stor fremtid. Der er dårlig energiøkonomi, og den er ikke miljøvenlig. Alligevel stiger fragtmængden i luften for visse lette og dyre varegrupper. Det får nok ingen direkte betydning for Præstøs vareomsætning.

Den nærmeste landingsplads var tidligere på Fed. Det var fyrmesterens opgave at markere landingsbanen med 6 tændte petromaxlygter, når der var trafik om natten. Den var i brug omkring 1929. Der var også postflyvninger på Stege, men det var heller ikke rentabelt.

Under besættelsen blev der af tyskerne lavet en attrap flyveplads, hvor fly af træ og pap blev trukket af spil for at narre fjenden, englænderne, til at bombe i den tro, at det var flyvepladsen på Amager. Noget af udstyret var på Fed i en lang årrække efter.

Den tredje flyveplads på Fed er anlagt for kort tid siden. Den er yderst veltrimmet med en meget kort bane til start og landing for radiostyrede mo-

delfly. Den ligger i nærheden af Fedhavn.

Modstand mod udviklingen

Præstø gled i baggrunden som transit havn. Bystyret afviste desuden store projekter, som ville have medført, at der blev lavet en dybvandsrende ind til Præstø. Præstø var udset til at få en stor papirindustri tidligt i Tolderlunds tid. Politikerne i samfundets top ville ikke have den på grund af de mange arbejderboliger, der ville følge med. Næstved fik papirfabrikken og kanalen. Der var i forvejen mulighed for at sejle til og fra Næstved. Forholdene var dog så dårlige, at anløb kun var for meget fladbundede fartøjer og ditto pramme, indtil den nuværende kanal blev etableret.

Ligesom modelflyvepladsen er en del af en fritidsforøjelse, der dog har et begrænset antal udøvere, så har havnen i Præstø i vores tid været præget af alle de mange lystbåde i Søsportscenteret. Det var en lang overgang meget populært at sejle og en aktivitet for de mange. For tiden er det ikke sagen at sejle og de fleste både kommer næsten aldrig ud af havnen. De fungerer som

en slags sommerhuse. De våde, blæsende, kølige somre og modeluner gør deres til at en lystbåd i dag nærmest er usælgelig. Der er ledige havnepladser i massevis overalt. Intriger og konflikter mellem forskellige grupperinger i havnen har gjort, at Præstø Sejlklub er i konkurrence med en bådejerklub i samme havn.

Præstø fungerede i tidligere tid fuldstændig som et ø-samfund med de fordele og ulemper, det medførte. Det er ikke tilfældigt, at H.C. Andersen i forbindelse med et par af sine ophold på godset Christinelund ved Præstø skrev historien om den lille fjer, der blev til fem høns. Dette til trods tiltrækkes folk i dag af de skæve idyller, billigere huse og små forhold. De seneste kommunesammenlægninger har anbragt os i et udkantshjørne, og det kan være at Tornrose sover ind igen.

Der er en del sommerhuse i den gamle Præstø Kommune. Hele turisterhvervet skal vi udbygge for at kunne overleve. Seværdighederne, naturen, kulturen og idyllen er de bedste trækplastre vi har. Lad os gøre en aktiv indsats for ikke at forringe vor arv. Stordrift, rationalisering og ensretning er ikke ensbetydende med kvalitet. Husk det!

Arkivernes dag på Lokalarkivet

Lørdag 10.november, kl. 10 – 13

Fest i gaden. Med denne overskrift vil arkivet den dag vise deres mange smukke og imponerende fotos fra byens håndværkeroptog- og lignende, med de ældste foto fra 1887. Glæd dig, for udstyrmæssigt er de imponerende.

Præstø Lokalhistoriske Arkiv

Fmd. Lis Rathsach, Hjørnehusvej 21,
4720 Præstø. Tlf.: 5599 2626,
E-mail: lis.rathsach@c.dk

Arkivleder Ove Rye Jørgensen, Ugledigevej
19, 4720 Præstø. Tlf. 5599 6016. E-mail:
overye@post.tele.dk

Kasserer Ole Sørensen, Ronesbanke 12 a
4720 Præstø Tlf. 5599 1173
E-mail cokse@adr.dk

Styrelsesmedl. Bent U. Mortensen, Spurve-
vej 9, 4720 Præstø. Tlf. 5599 1755, E-mail:
beum@dbmail.dk

Styrelsesmedl. H.C. Hemmingsen, Fasanvej
6, Præstø, Tlf.: 5599 2416,
E-mail hcnaebbet@hotmail.com

Styrelsesmedl. Hans Chr. Thomsen,
Egestræde 3, Skibinge. 4720 Præstø
Tlf.: 5599 1494. Mobil: 4241 7651. E-mail:
hctka@mail.dk

Styrelsesmedl. Anni Reichel, Juulsvej 29,
4720 Præstø. Tlf: 20281803, mail: annirei-
chel@turbopost.dk

**Styrelsesmedl. (For Lokalhistorisk For-
ening) Ole E. Hansen**, Ved Gadekæret 2,
Skibinge. 4720 Præstø Tlf. 5599 1464

Lokalhistorisk forening for Præstø

Fmd. Dorte Worsøe, Faksevej 8,
4720 Præstø. Tlf. 5599 3724.
E-mail: lystskovhuset8@mail.dk

Næstfmd. Ole E. Hansen,
Ved Gadekæret 2, Skibinge. 4720 Præstø
Tlf. 5599 1464

Kasserer Knud Holm Nielsen,
Havnevej 12, 4720 Præstø. Tlf. 5599 1895.
E-mail: knuboholm@yahoo.dk

Best.medl. Bodil Møller, Spurvevej 5,
4720 Præstø. Tlf. 3216 1314
bm@dbmail.dk

Best.medl. Ralf Søgård Mortensen,
Adelgade 49A, Tlf.: 5599 1407

Redaktør af "Præstø Lokalhistorie":
Hans Chr. Thomsen, Egestræde 3,
Skibinge. 4720 Præstø Tlf.: 5599 1494.
Mobil: 42417651. E-mail: hctka@mail.dk

Suppl. Inge Knudsen, Jernbanevej 14 st.tv.,
4720 Præstø. Tlf. 5672 5161.
E-mail: wesse@lic-mail.dk

Suppl. Peter Frandsen, Kirkeagerstræde 23,
Skibinge 4720. Tlf. 5599 3936, Mobil: 2073
2048
E-mail: pf@turbopost.dk

20000, 1880, 1880

SOPHIE & AMALIE af PRÆSTØ Fort af Kgl. A. R. HANSEN.